Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Braşovu, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seria 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ
la administraţiune, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 231. Braşovŭ, Lunĭ-Marţĭ, 19 (31) Octomvre 1893.

Afacerea Pavelŭ.

I.

Braşovŭ, 18 Octomvre v.

„S'a adusŭ deplină lumină în afacerea Pavelŭ, şi naţiunea (maghiară) póte sĕ trécă peste ea la ordinea ḑilei, cu cea mai mare linişte, ba cu mulţumire, — esclamă guvernamentalulŭ „Pester Lloyd“, vorbindŭ despre rescriptulŭ, ce l'a adresatŭ ministrulŭ de culte Csaky episcopului Pavelŭ pe temeiulŭ arbitriului primatelui Vaszary.

„Pester Lloyd“ găsesce, că prin amintitulŭ rescriptŭ, ce-lŭ publicămŭ mai josŭ, episcopulŭ Pavelŭ a fostŭ pe deplinŭ rehabilitatŭ, deórece pe basa declarării episcopului, precum şi pe basa representaţiunei primatelui şi a tuturorŭ documenteloru alăturate, ministrulŭ a constatatŭ, că „este cu desĕvêrşire eschisă tendenţa nepatriotică,“ ce-i se atribue episcopului Pavelŭ din partea faimosului Pituk Bela.

Nu totŭ de acéstă părere suntŭ foile maghiare oposiţionale. „Pesti Naplo“ merge până a susţiné, că tótă declaraţia lui Csaky este numai o mistificaţiune, că nu-i adevĕratŭ, că sentinţa absolvătóre a ministrului ar fi resultatulŭ părerii primatelui, că guvernulŭ s'a ascunsŭ numai la spatele lui Vaszary, ca sĕ scape mai uşorŭ de acésta afacere delicată şi încolo a lucratŭ de capulŭ lui etc. Mai departe susţine fóia apponyistă, că, deşi episcopulŭ Pavelŭ n'a venitŭ în conflictŭ cu legile, este mare întrebare, că óre absolvat'a cumva primatele de sub acusaţiune şi *spiritulŭ* administraţiei bisericescĭ a lui Pavelŭ? Căcĭ décă unŭ episcopŭ, c'unŭ cercŭ de putere şi o influinţă mare în biserică, este indolentŭ faţă cu „ideile naţionale“, maghiare, acestŭ omŭ nu póte fi suferitŭ şi absolvatŭ de către puterea de statŭ. Cei dela „Pesti Naplo“ nu credŭ, că Pavelŭ a documentatŭ în mĕsură trebuinciósă „simţulŭ sĕu patrioticŭ“ şi „spiritulŭ naţionalŭ“, nu credŭ că acésta a putut'o spune primatele; ei recunoscŭ, că nicĭ patriotismulŭ lui Pituk nu va puté sĕ trécă prin proba de focŭ, dér credŭ că prin denunţările lui a făcutŭ unŭ serviciu intereselorŭ de statŭ. „Naţiunea“ nu póte fi sedusă cu apucăturĭ rafinate, e de lipsă mai multă lumină şi de aceea „P. Naplo“ cere sĕ se publice din cuvêntŭ în cuvêntŭ şi părerea ce şi-a dat'o primatele Vaszary.

Pentru a înţelege ce noimă are cérta dintre guvernŭ şi oposiţiunea maghiară asupra afacerii Pavelŭ, trebue sĕ ne revocămŭ în memoriă vandalismele dela Oradea-mare, agitaţiunea ce a făcut'o din incidentulŭ acesta oposiţiunea maghiară în contra guvernului, atribuindu-i lui tótă vina, că prin indolenţa sa faţă cu lucrarea „trădătóre de patriă“ a făcutŭ sĕ se revolte întratâta „simţulŭ patrioticŭ“ alŭ Oradanilorŭ; trebue sĕ ne aducemŭ aminte în deosebĭ de satisfacţia ce a primit'o episcopulŭ Pavelŭ prin enunciaţiunea prea înaltă dela Boroşŭ-Şebişŭ, în care au fostŭ aspru condamnate escesele „şovinismului esageratŭ“ şi de discusiunea pătimaşă, ce s'a încinsŭ în dietă asupra acestei enunciaţiunĭ.

Guvernulŭ avea lipsă sĕ se justifice înaintea „opiniunei publice maghiare“ aţîţată de pressa oposiţională şi apucătura rafinată a d-lui Csaky constă în aceea, că a sciutŭ sĕ înduplece pe episcopulŭ Pavelŭ a cere dela guvernŭ „constatarea adevĕratei stărĭ de lucrurĭ faţă cu acusaţiunile lui Pituk“, mai departe a sciutŭ sĕ înduplece pe primatele Vaszary sĕ priméscă a fi arbitru „imparţialŭ“ în acésta afacere, ca astfelŭ „naţiunea“ sĕ pótă fi pe deplinŭ luminată şi „liniştită“.

Vedemŭ aşadér, că cestiunea se învêrtesce împrejurulŭ intereselorŭ de partidă maghiare. Interesulŭ guvernului era de a arăta oposiţiei, că într'adevĕrŭ şovinismulŭ celorŭ dela Oradea a fostŭ esageratŭ şi că elŭ a fostŭ în dreptŭ de a-lŭ condamna, pe când oposiţia nu este în dreptŭ de a-i imputa, că ar fi nepăsătorŭ faţă cu interesele maghiarismului.

Ministrulŭ Csaky declară afacerea Pavelŭ de „încheiată“, ér foile oposiţionale îi rĕspundŭ, că nu numai nu este terminată, dér va fi adusă din nou înaintea dietei.

Până aicĭ lupta privesce interesele speciale „patriotice“ ale partidelorŭ maghiare. Dér lupta, ce s'a încinsŭ între Ungurĭ, se face pe spinarea intereselorŭ nóstre de viéţă bisericescĭ şi naţionale şi de aicĭ încolo ne privesce pe noi în cea mai mare mĕsură.

Décă organulŭ guvernului vine şi le impută oposiţionalilorŭ maghiarĭ, că suntŭ nedreptĭ, căcĭ nu voiescŭ sĕ facă destulŭ lealităţii şi „corectităţii patriotice“ a episcopului dela Oradea-mare, pe care l'au fostŭ atacatŭ cu atâta patimă, ci îi tragŭ şi acuma la îndoiélă patriotismulŭ sĕu, suspiţionândŭ pe guvernŭ, care l'a rehabilitatŭ; décă acelaşĭ organŭ le aduce aminte de datoria, ce ar fi avut'o „din punctŭ de vedere alŭ ideei naţionale“, de a se bucura „că o personalitate atâtŭ de influentă şi cu greutate, ca episcopulŭ grecocatolicŭ de Oradea-mare nu este accesibilŭ pentru tendinţele nepatriotice“ — acésta este o tactică guvernamentală impusă de interesulŭ de partidă şi noi amŭ comite cea mai mare greşélă, când amŭ crede, că ea este dictată câtuşĭ de puţinŭ şi de consideraţiunĭ binevoitóre faţă cu drepturile bisericei române.

Din contră declarările făcute de ministrulŭ Csaky, în rescriptulŭ sĕu către episcopulŭ Pavelŭ, ne desfăşură cea mai întristătórea privelisce din punctŭ de vedere alŭ intereselorŭ *nóstre* bisericescĭ şi naţionale; ne arată în tótă mărimea lui pericululŭ, de care este ameninţatŭ caracterulŭ naţionalŭ alŭ bisericei române unite şi în specialŭ pericululŭ, în care se află diecesa română unită de Oradea-mare faţă cu uneltirile de maghiarisare ale celorŭ dela putere; ne descopere în fine metoda machiavelistă, ce-o practică guvernulŭ, folosindu-se de-o parte de totŭ felulŭ de presiunĭ şi terorisărĭ, ér de altă parte amăgindŭ şi ademenindŭ pe cei din capulŭ diecesei, ca sĕ-i tragă în mrejele sale şi sĕ-i esploateze în favorulŭ scopurilorŭ de distrugere şi de desnaţionalisare.

Crisa în Austria.

Crisa parlamentară austriacă a ajunsŭ în stare fórte acută. Contele Taaffe a chiămatŭ pe Maiestatea Sa monarchulŭ la Viena. Maiestatea Sa a şi plecatŭ, şi îndată după sosirea sa în Viena a presidatŭ unŭ consiliu de miniştri, care s'a ţinutŭ Sâmbătă séra.

Inainte de-a se ţiné consiliulŭ de miniştri, Taaffe a fostŭ primitŭ în audienţă de către Maiestatea Sa. Audienţa a ţinutŭ o oră întregă. După depărtarea lui Taaffe, monarchulŭ a primitŭ pe br. *Chlumetzky*, preşedintele parlamentului, care încă s'a întreţinutŭ lungŭ timpŭ cu Maiestatea Sa.

Până ierĭ situaţia se caracterisa astfelŭ: *séu se va disolva parlamentulŭ, séu cabinetulŭ îşĭ va da dimisia.* Se susţine, că contele Taaffe a şi recomandatŭ monarchului dimisia cabinetului.

In genere însĕ se crede, că resolvarea crisei va dura încă 2—3 ḑile. La consiliulŭ de miniştri, ce s'a ţinutŭ ierĭ diminéţă, monarchulŭ a învitatŭ şi pe preşedinţii celorŭ trei grupărĭ de partide: *Plener, Hohenwart* şi *Jaworski.*

In cercurile politice suntŭ lăţite svonurile cele mai diferite. Aşa se vorbesce dintr'o parte, că contele Taaffe face totŭ posibilulŭ, ca sĕ formeze unŭ ministeriu

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS.“

Ultima ḑi în Parisŭ.

In 24 Octomvre n. Ruşii au părăsitŭ Parisulŭ între manifestaţiunile grandióse ale miilorŭ de cetăţenĭ francesĭ. Ei au luatŭ trenulŭ din gara de Lyon.

Noi, pe câtŭ ni-a permisŭ spaţiulŭ, amŭ adusŭ cetitorilorŭ noştri scirĭ şi informaţiunĭ despre marile sĕrbărĭ, ce-au arangeatŭ Francesii în onórea óspeţilorŭ ruşĭ la Toulon, la Parisŭ şi în totŭ loculŭ pe unde aceştia au călcatŭ pămêntulŭ nobilei Francie.

In nóptea, ce a precedatŭ plecărei ofiţerilorŭ ruşĭ, s'a făcutŭ o iluminaţiă generală a oraşului întregŭ. Era Lunĭ séra. Soliile nopţii abia salutară, când de-odată întregŭ Parisulŭ plutesce într'unŭ oceanŭ de focŭ. Ca la o lovitură magică s'aprindŭ de-odată tóte lampiónele, şi din întunereculŭ nopţii aparŭ majestóse lampele electrice cu lumina lorŭ orbitóre. In acéstă iluminaţiă, mai admirabilă a fostŭ împrejurarea, că nu numai centrulŭ, bulevardele şi piaţa Concordiei plutiau în raḑe de lumină, ci *orasulŭ intregŭ.*

Şi în departamentele cele mai micĭ şi mai sĕrace luminau rêndurĭ nesfirşite de lampióne, pe când vêrfurile caselorŭ străluceau în lumină de minunatŭ focŭ bengalicŭ. In Parisŭ nu era nópte, ci ḑiuă. Trecĕtorulŭ ajungêndŭ pe piaţa Concordiei, era orbitŭ de lumina, ce se reflecta deoparte din biserica Madelaine, de altă parte din palatulŭ Bourbon. Casele bulevardelorŭ părea, că plutescŭ în valurĭ nesfirşite de flacărĭ. Dela Madelaine până la Bastille se întindea o lumină purpuriă, ér cupola operei, cu grupulŭ ei „Melodia“ strălucea în flacără argintiă, făcêndŭ impresia unui teribilŭ periculŭ de focŭ. Pe strade domnia sgomotŭ grozavŭ, mulţimea cânta într'una imnulŭ rusescŭ şi Marsilliesa.

Pe Sena se legănau gondole, ér ţermii prelungiţĭ în marĭ depărtărĭ erau ocupaţĭ de publicŭ imensŭ. Se aprinseră deodată lampele şi lampiónele de pe turnulŭ Eiffel; raḑele uriaşelorŭ lămpĭ se întindeau până la marginea orisontului. Palatulŭ Trocadero din faţa turnului Eiffel făcea impresia momentului unei marĭ catastrofe de focŭ. Coperişulŭ, tóte ferestrile şi verandele lui erau în flacărĭ.

Către órele 11 din nópte, pe când gondolele cu mii de lampióne, ce pluteau pe Sena, luminau feericŭ ţĕrmii rîului şi apa liniştită, de-odată sbóră în vĕzduchŭ prima rachetă. Urmă unŭ jocŭ feericŭ de focŭ, cum nu s'a vĕḑutŭ nicĭ pe timpulŭ imperiului. Afară de arcurile roşii-galbene-verḑĭ, ce se urmau unulŭ după altulŭ în vĕzduhŭ c'o iuţélă nebună, cădeau, ca dintr'unŭ cornŭ fărmecatŭ de aurŭ, florĭ uriaşe, rose şi tulipanĭ, pe amêndoi ţĕrmurii rîului. S'auḑiau cântecele a mii şi mii de ómenĭ, ér când turnulŭ Eiffel apărŭ din foculŭ bengalicŭ, o mulţime de sute de mii, care era nevĕḑută, intonă Marseilleisa. Efectulŭ era grozavŭ de mişcătorŭ, şi de glasulŭ acestei uriaşe mulţimĭ, părea că tremură casele şi palatele.

Ofiţerii ruşĭ, însuşĭ Avellan, se aflau în turnulŭ Eiffel, de unde Parisulŭ li-se părea o mare de focŭ.

Representaţia de gală la operă! Ĕtă punctulŭ culminantŭ alŭ serbărilorŭ din Parisŭ. Totŭ ce are Parisulŭ mai distinsŭ în literatură, artă, politică şi avere, era de faţă la acéstă representaţiă. Preşedintele Carnot, ambasadorulŭ Mohrenheim, întregŭ corpulŭ diplomaticŭ, toţĭ ofiţerii escadrei erau în Operă, ba li-se reservase locŭ chiar şi subofiţerilorŭ şi ostaşilorŭ de rêndŭ francesĭ şi ruşĭ. Tóte galeriile erau ocupate de ei.

Producţiunea, în alŭ cărei programŭ era *„Faust“* alŭ lui Gounod, *„Himnul-Hugo“* alŭ lui Saint-Saens, *„Viaţa nóstră pentru Ţarulŭ“* operă de Glinka, a fostŭ de modelŭ. Inchipuiţi-vĕ apoi unŭ corŭ, din care făceau parte sopranistele *Melba, Caron*, apoi tenoriştii, baritoniştii şi basiştii cei mai distinşĭ ai Franciei.

Producţiunea din operă a fostŭ ceva imposantŭ. Abstragêndŭ dela ovaţiunea, ce s'a făcutŭ imnului rusescŭ, séra din 24 Octomvre a fostŭ gloria Franciei. Barbaţii cei mai competenţĭ, carĭ au umblatŭ multŭ şi au vĕḑutŭ multe, spunŭ, că o astfelŭ de representaţiă nu s'a vĕḑutŭ de când e lumea.

Oaspeţii ruşĭ au rĕmasŭ frapaţĭ de prestaţiunile geniului francesŭ şi ei au plecatŭ din Parisŭ cu convingerea, că ce-au vĕḑutŭ pe pămêntulŭ Franciei, nu se póte vedé aiurea.

Tr.